



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Universitätsbibliothek Paderborn**

### **Epistolarvm Innocentii III. Romani Pontificis Libri Vndecim**

**Innozenz <III., Papst>**

**Parisiis, 1682**

Patriarchae Constantinopolitano.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-20006**

de sui ipsius & Spiritus generatione dico & processione, & sibi quidem de paterna substantia testanti ineffabilem omnibus & ignotam generationem, sancto verò Spiritui ex eadem paterna substantia processionem insensibilem, & hanc omnibus & patribus in Nicæam concurrentibus immutabiliter sic ex Patre Spiritus processionem ampliantibus, ex tunc universi orbis synodis sacro symbolo & doctrinæ nil apponentibus, in quibus & quidam tunc pontificalem thronum veteris Romæ gubernantes per se ipsos interfuere, in quibusdam verò & quidam alij vestrum locum tenentes, vestris tunc pontificibus acceptantibus ea quæ confirmata fuerunt, & ea rata per proprias confessiones habentibus, & dæmoni credendi constitutionem. Hac quoque fide usque & ad nos sine aliqua interruptione perveniente, quid nos oporteat facere non parum est hæsitandum in ambiguitatem atque discessionem non parvam incidere, donec de hoc quæstio solvatur. Quæro nunc hinc addiscere causam, quæ divisa est & indivisibilis vestis Christi. Potentem autem nostrum moderatorem tua noscat sanctitas, à se ipso proficientem ad omnem boni notitiam, & maxime ad religionis cultum. Omnia enim quibus ornatur verè homo Dei, & quæcunque divinitus coronatum ornant Imperatorem, hæc omnia Deusei donavit. Et ut breviter Imperatoris ostendam majestatem, nosce hunc præ omnibus ejus antecessoribus Imperatorem benignum, & patientem, simul atque strenuum: cujus tam spiritualia quàm & corporalia benigna si dicere inciperem, mensuram excederet verbum, necnon & epistolæ modum.

## P A T R I A R C H Æ

Constantinopolitano.

Epist. 209.  
Respondet superioris epistolæ.

Edita ab Antonio Augustino ad calcem tertii compilationis decretalium, & in Gestis Innocentij III.

**A**postolicæ sedis primatus, quem non homo, sed Deus, immo verus Deus homo constituit, multis quidem & evangelicis & apostolicis testimonijs comprobatur, à quibus postmodum constitutiones canonice processerunt, concorditer asserentes sacrosanctam Romanam Ecclesiam in beato Petro Apostolorum principe consecratam, quasi magistram & matrem ceteris præminere. Hic enim cum interroganti Domino quem homines esse dicerent filium hominis, alijs referentibus opiniones

aliorum, ipse velut inter ceteros primus eum esse Christum Dei vivi filium respondisset, audire promeruit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* & post pauca: *Tibi dabo claves regni celorum.* Nam licet primum & præcipuum Ecclesiæ fundamentum sit unigenitus Dei filius Iesus Christus, juxta quod dicit Apostolus, *quia fundamentum positum est, præter quod aliud poni non potest, quod est Christus Iesus;* secundum tamen & secundarium Ecclesiæ fundamentum est Petrus, etsi non tempore primus, auctoritate tamen præcipuus inter ceteros, de quibus Paulus Apostolus inquit: *Iam non estis hospites & advenæ, sed estis cives sanctorum, & domestici Dei, superædificati supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum;* quos & fundamenta esse in montibus sanctis David Propheta testatur. Hujus etiam primatum Veritas per se ipsam expressit, cum inquit ad eum: *Tu vocaberis Cephas,* quod etsi Petrus interpretetur, caput tamen exponitur, ut sicut caput inter cetera membra corporis, velut in quo viget plenitudo sensuum, obrinet principatum, sic & Petrus inter Apostolos, & successores ipsius inter universos Ecclesiarum Prælatos, prærogativa præcelleret dignitatis, vocatis sic ceteris in partem sollicitudinis, ut nihil eis de potestatis plenitudine deperiret. Huic Dominus oves suas pascendas vocabulo tertio repetito commisit, ut alienus à grege dominico censeatur qui eum etiam in successoribus suis noluerit habere pastorem. Non enim inter has & illas oves distinxit, sed simpliciter inquit, *Pasce oves meas,* ut omnes omnino intelligantur ei esse commissæ. Iacobus enim frater Domini, qui videbatur esse columna, Hierosolymitana sola contentus, ut ibi semen fratris præmortui suscitarer ubi fuerat crucifixus, Petro non solum universam Ecclesiam sed totum reliquit seculum gubernandum. Quod ex eo etiam evidenter apparet, quia cum Dominus apparuisset in littore discipulis navigantibus, sciens Petrus quod Dominus esset, se misit in mare, ac alijs navigio venientibus, ipse sine beneficio navis ad Dominum festinavit. Cum enim mare mundum designet, juxta verbum Psalmistæ dicentis, *Hoc mare magnum & spatiosum, illic reptilia quorum non est numerus;* per hoc quod Petrus se misit in mare,

privi.



privilegium expressit pontificij singularis, per quod universum orbem susceperat gubernandum; ceteris Apostolis ut vehiculo navis contentis, cum nulli eorum universus fuerit orbis commissus, sed singulis singulae provinciae vel Ecclesiae potius deputatae. Iterum etiam ut se unicum Christi Vicarium designaret, ad Dominum super aquas maris mirabiliter ambulantiem & ipse super aquas maris mirabiliter ambulavit. Nam cum aquae multae sint populi multi, congregationesque aquarum sint maria; per hoc quod Petrus super aquas maris incescit, super universos populos se potestatem accepisse monstravit. Pro eo Dominus se orasse fatetur, inquit in articulo passionis: *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos*; ex hoc innuens manifestè quod successores ipsius à fide catholica nullo unquam tempore deviant, sed revocarent magis alios, & confirmarent etiam haereticos; per hoc sic ei confirmandi alios potestatem indulgens, ut aliis necessitatem imponeret obsequendi. Quod & tunc Petrus agere coepit, quando quibusdam ex discipulis abeuntibus retro, & *Durus est hic sermo* dicentibus, cum dixisset Iesus ad duodecim, *Numquid & vos vultis abire?* solus ipse respondit pro ceteris: *Domine, verba vitae aeternae habes, & ad quem ibimus?* Huic praeterea dictum in evangelio & audisti saepius & legisti: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in caelis.* Quod si omnibus etiam Apostolis simul dictum esse reperias, non tamen aliis sine ipso, sed ipsi sine aliis attributam esse cognoscere ligandi & solvendi à Domino facultatem, ut quod non alij sine ipso, ipse sine aliis posset ex privilegio sibi collato à Domino & concessa plenitudine potestatis. Ad quod nimirum videtur illud non incongruè pertinere, quod ipse solus legitur interrogasse Iesum: *Si peccaverit in me frater meus, dimittam ei usque septies?* Etei soli Iesus legitur respondisse: *Non dico tibi usque septies, sed usque septuagesies septies.* Quia profectò septenarius universitatis est numerus, eò quod omne tempus septenario dierum numero noscitur comprehendi. Septenarius ergo numerus in se ipsum multiplicatus, in hoc loco significat universorum univer-

sa peccata: quia solus Petrus potest non solum omnia, sed omnium crimina relaxare. Demum post passionem suam Dominus Petro dixisse legitur: *Tu me sequere.* quod utique non tam de sequela perferenda passionis quam credita dispensationis debet intelligi, cum & Andreas & quidam alij praeter Petrum sicut Dominus fuerint crucifixi, sed solum Petrum sustinuit sibi Dominus & in officio vicarium, & in magisterio successorem. Vnde post ascensionem Domini Petrus, velut successor ipsius, regere coepit Ecclesiam, ad complendum duodenarium discipulorum numerum loco Iudae praevicatoris ex verbis Prophetae alium instituens & faciens subrogari, & recepto Paracleto, discipulos non musto repletos, sed Spiritus sancti gratia illustratos, ex verbis Ioëlis apertius comprobavit. Hic poenitentiam agere iussit, & baptizari credentes. Hic inter discipulos curando claudum, primus fuit miraculum operatus; & in Ananiam & Saphiram uxorem ipsius, tanquam primus & praecipuus inter eos, quia mentiti fuerant Spiritui sancto, mortis sententiam promulgavit. Hic simoniacae pestis radicem contra primitivam Ecclesiam pullulantem apostolica falce succidit, solus in Simonem magum sententiam damnationis promulgans, licet non ei soli sed omnibus communiter pecuniam obtulisset. Ipse praeterea, cum in eum mentis cecidisset excessus, vidit caelum apertum, & descendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis in terram de caelo submitti, quod omnia quadrupedia & serpentina terrae ac caeli volatilia continebat. Et cum facta esset vox dicens ad eum, *Surge, Petre, macta, & manduca*, respondit: *Abstine, Domine, quia nunquam immunda & communia manducaui.* Et vox ad eum est facta secundo: *Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris.* Per quod innuitur manifestè quod Petrus praelatus fuerit populis universis, cum vas illud orbem, & universitas contentorum in eo universas significet tam Iudaeorum quam gentium nationes. Qui licet postmodum ex revelatione divina ab Antiochia fuerit translatus ad Urbem, non tamen concessum sibi primatum deseruit, sed secum potius cathedrae transtulit principatum, cum Dominus eum nullatenus minorare voluerit quem Romae praeviderat martyrio coronandum.



Sanè cum ipse postmodum (immo Dominus potius, qui se in eo pati asseruit: *Venio*, inquit ad eum, *Romam iterum crucifigi*) Romanam Ecclesiam suo sanguine consecrasset, primatum cathedræ successoris reliquit, totam in eo transferens plenitudinem potestatis. Pro patre siquidem nati sunt ei filij, quos Dominus principes super omnem terram constituit. Sanè cum per navim Petri Ecclesia figuretur, tunc Petrus juxta præceptum dominicum navim duxit in altum, laxans prædicationis retia in capturam, cum ibi posuit Ecclesiæ principatum ubi vigebat secularis potentiae altitudo & imperialis monarchia residebat, cui ferè singulæ nationes, sicut flumina mari, tributa solvebant certis temporibus constituta. Ipse quidem primus Judæos, ipse quoque primus gentiles post ascensionem Christi convertit ad fidem, ut super utrosque fideles se primatum accepisse monstraret, cum ipso die Pentecostes ad verbum exhortationis ipsius circiter tria millia Judæorum baptismi receperint sacramentum, ac deinde Cornelium Centurionem & suos quasi primitias gentium ad revelationem angelicam baptizarit. Cum autem inter Apostolos ad consultationem credentium magna fieret conquisitio utrum oporteret circumcidi fideles & legem Mosaiam observari, Petrus\* principali fretus auctoritate respondit: *Quid tentatis Deum, imponere jugum super cervicem discipulorum, quod neque patres nostri neque nos portare potuimus? Cujus sententiam subsecutus, apostolicum super ipsa questione decretum Iacobus promulgavit. Paulus etiam postquam abiit in Arabiam, & iterum rediit in Damascum, deinde post tres annos venit Hierosolymam, ut Petrum videret, cum eo evangelium quod in gentibus prædicaverat collaturus, ne fortè in vacuum curreret aut etiam cucurrisset, cum etiam singularis apostolatus privilegium recognoscens, antonomastice scribit de illo: Qui operatus est Petro in apostolatam, operatus est & mihi inter gentes. Ut autem quem Dominus ceteris præfecit privilegio dignitatis, præ ceteris quoque virtutis privilegio decoraret, tantam ei contulit potestatem, quod ad umbram ejus sanabantur infirmi, ut in eo intelligatur esse completum quod Dominus dixerat: Qui credit in me, opera quæ ego facio & ipse*

\* Apud Ant.  
August. primatia

*faciet, & majora horum faciet. Hæc autem non iccirco præmisimus ut nos, qui ei, licet indigni, successimus in apostolatus officio, extranos ambulare velimus in magnis, aut super nos in mirabilibus exaltare, cum à Domino dictum esse noverimus: Omnis qui se humiliat exaltabitur, & qui se exaltat, humiliabitur. Vnde cum inter discipulos ejus quaestio de majoritate fuisset exorta, respondit: Qui major est inter vos, erit omnium servus; & qui præfessor, tanquam ministrator; se ipsum in exemplo proponens, quia filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. Propter quod & ipse Petrus aiebat: Non quasi dominantes in clero, sed forma gregi facti ex animo. Nam & alia dicit scriptura: Quanto major es, humilia te in omnibus. Et iterum: Principem te constituere; noli extolli; esto in illis quasi unus ex illis. Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.*

Sed quia per hæc & alia, sicut credimus, quæ tua non debet fraternitas ignorare, apostolicæ sedis magisterium recognoscens, eam super quibusdam dubitationum articulis consulere decrevisti, quod utique gratum gerimus & acceptum, & tuam exinde prudentiam commendamus; non quod existimemus nos quasi sufficientes ex nobis, sed nostra sufficientia est ex Deo, qui dat omnibus affluenter, & non impropere, qui linguas infantium facit disertas, & aperit ora mutorum. Quæsiisti etenim dubitans, & addiscere volens, qua ratione Romanam Ecclesiam unam & universalem in nostris litteris vocaverimus, velut in quasdam species specialissimas jam divisam, cum & unus sit pastor, & unum ovile, licet sub uno pastorem principe Christo plures sint constituti pastores. Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod Ecclesia duabus de causis universalis vocatur. Intelligentia namque dictorum, ex causis est assumenda dicendi, cum non res sermoni, sed rei sit sermo subiectus. Dicitur enim universalis Ecclesia quæ de universis constat Ecclesiis, quæ Græco vocabulo catholica nominatur. Et secundum hanc acceptionem vocabuli, Ecclesia Romana non est universalis Ecclesia, sed pars universalis Ecclesiæ, prima videlicet & præcipua, veluti caput in corpore, quoniam in ea plenitudo potestatis existit, ad ceteros autem pars aliqua plenitudi-



nis derivatur. Et dicitur universalis Ecclesia illa una quæ sub se continet Ecclesias universas. Et secundum hanc nominis rationem Romana tantum Ecclesia universalis nuncupatur, quoniam ipsa sola singularis privilegio dignitatis ceteris est prælata; sicut & Deus universalis Dominus appellatur, non quasi jam divisus in species specialissimas, aut etiam subalternas, sed quoniam universa sub ejus dominio continentur. Est enim una generalis Ecclesia, de qua Veritas inquit ad Petrum: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*. Et sunt multæ particulares Ecclesiæ, de quibus Apostolus ait: *Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum*. Ex omnibus una consistit, tanquam ex particularibus generalis; & una præeminet omnibus, quoniam cum unum sit corpus Ecclesiæ, de quo dicit Apostolus, *Omnes unum corpus sumus in Christo*, illa, velut caput, ceteris membris excellit.

Quæstivisti etiam, & te asseruisti non modicum dubitare, cupiens addiscere causam, quam acceptabis sine contradictione rationem habentem, cum David de Hierusalem dicat in psalmis matutinis, *Sion dicet, Homo & homo factus est in ea*, utpote in qua Christus dignatus est conversari, prædicare pariter & docere, ac nostram operari salutem, in ea nostræ ponens fidei fundamenta, propter quod mater debet merito nuncupari, cum ex ea doctrina processerit salutaris, cur mater omnium Ecclesiarum Ecclesia Romana dicatur, quæ ab Hierosolymitana Ecclesia orthodoxæ fidei sacramenta recepit, cum Apostolus etiam inquitens se usque ad Illyricum evangelium prædicasse, quod quasi à Hierusalem inceptum evidenter ostendat. Licet autem ex præmissis intelligatur & huic inquisitioni responsum, cum Ecclesia Romana mater dicatur, non ratione temporis, sed ratione potius dignitatis; (Nam etsi secundum Iohannem Andreas prius venerit ad fidem quam Petrus, prælatus est tamen Petrus Andreas, cum & in Apostolorum catalogo semper primus quasi præcipuus præmittatur; non quod Petrus sit prior tempore, sed potior dignitate) ad omnem tamen dubietatem tollendam tua fraternitas debet distinguere secundum diversas nominis rationes inter Romanam & Hierosolymitanam Ecclesias, quod illa dicenda sit mater

fidei, quoniam ab ea sacramenta fidei processerunt, ista verò dicenda sit mater fidelium, quoniam privilegio dignitatis universis fidelibus est prælata. Sicut enim synagoga dicitur mater Ecclesiæ, quoniam & ipsa præcessit Ecclesiam, & Ecclesia processit ab ipsa; (juxta quod eadem dicit in canticis: *Filij matris mee pugnare adversum me; rursumque paululum cum pertransissem, inveni quem diligit anima mea; tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris mee*) nihilominus tamen Ecclesia mater est generalis, quæ novo semper fœtu fœcunda concipit, parit, & nutrit; concipit cathezizando quos instruit; parit baptizando quos abluit; nutrit communicando quos reficit. De qua Propheta dicit in psalmo: *Habitare facit sterilem in domo matrem filiorum letantem*. Et alius item Propheta: *Læva*, inquit, *in circuitu oculos tuos, & vide omnes isti congregati sunt, venere tibi; filij tui de longè venient, & filie tue de latere consurgent*.

Gaudemus autem non modicum, & utinam in te ac super te nostrum gaudium impleatur, quod apostolatus nostri sollicitudinem super unionem Latinorum & Græcorum Ecclesiæ commendasti, pro divino zelo & ignito proposito quæ nos expressisti habere in tuarum serie litterarum: super qua etiam imperialis nobis celsitudo rescripsit, quod (ut verbis ejus utamur) nostræ sanctitatis est secundum præcedentes synodales operationes pro requisitis dogmatibus synodalem conventionem fieri dispensare, & nostra sic sanctitate faciente, sanctissima quæ apud vos est Ecclesia non ad conventum tardabit. Licet autem, sicut ex prædictis apparet, Ecclesia Romana non tam constitutione synodica quam divina caput & mater omnium Ecclesiarum existat, & ideo nec pro disparitate rituum nec dogmatum diversitate differre debueris quin nobis, sicut tuo capiti, secundum antiquum & canonicum statum benignius & devotius obedires, cum certa non sint pro dubiis relinquenda, nos tamen pro multis necessitatibus ecclesiasticis disposuimus, auctore Domino, generale convocare Concilium & synodalem celebrare conventum: ad quem si vocatus à nobis juxta ipsius Imperatoris promissionem occurreris, cum hæc sint dogmata quæ nostris litteris requisivimus, ut scilicet membrum ad

Ooo ij

Vide Acitum  
q. 23.

Epistola illa  
Imperatoris  
edita est in hoc  
libro statim  
post istam.

Ex Decreto Pa-  
pa Gelatii de li-  
bris Canonicis.  
Vide Karolum  
M. in lib. 1. de  
non ador. ima-  
gin. cap. 6.



caput & ad matrem filia revertatur, Ecclesie Romanæ reverentiam & obedientiam debitam impensurus, te sicut fratrem carissimum & præcipuum membrum Ecclesie benignè ac hilariter admitteremus; de ceteris auctoritate sedis apostolicæ ac sacri approbatione Concilij cum tuo & aliorum fratrum nostrorum consilio quæ statuenda fuerint statuentes. Alioquin cum scandalum Ecclesie non debeamus ulterius sustinere, qui de area Domini zizania debemus & paleas exfuffle, dissimulare non poterimus quin in ipso Concilio, si desuper datum fuerit, in hoc negotio de fratrum nostrorum consilio procedamus. Moneamus igitur fraternitatem tuam & exhortamur in Domino, & per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus per te, vel si fortè iusta prædixit occasione nequiveris, per procuratores idoneos, & aliquos de maioribus Ecclesiarum Prælati, statuto tempore ad Concilium vocatus accedas, apostolicæ sedi reverentiam & obedientiam secundum statum canonum præstiturus; ne si secus actum fuerit, quod non credimus, tam in Imperatorem ipsum, qui potest, si voluerit, efficere quod mandamus, quam in te & Græcorum Ecclesiam procedere compellamur. Super ceteris autem dilectum filium I. Capellanum & familiarem nostrum, apostolicæ sedis Legatum, virum providum & discretum, nobis & fratribus nostris obtentu suæ religionis & honestatis acceptum, ad imperialem excellentiam duximus destinandum, monentes & exhortantes attentius quatenus eum sicut Legatum apostolicæ sedis benignè recipias & honores, & ea sine dubitatione qualibet credas quæ tibi ex parte nostra duxerit proponenda. Datum Laterani II. Idus Novembris.

ALEXII IMPERATORIS  
CP. epistola ad Papam.

Epist. 110.  
De reverentia  
& officio tuo  
erga Romanam  
Ecclesiam,  
ac de recuperanda  
tertia  
sancta.

Alexius in Christo Deo fidelis Imperator divinitus coronatus, sublimis, potens, excelsus, semper augustus, moderator Romanorum Comnenus, Innocentio sanctissimo Papæ Romano honorem condecens, ut patri spirituali, & votum orationum ejus. Per prudentissimos Legatos tuæ sanctitatis Albertum Subdiaconum & Notarium Albertinum meo directum imperio tuæ sanctitatis scriptum oblatum fuit atque

perlectum. Et quod quidem de imperij mei coram Deo humilitate ac exaltatione ex humilitate procedenti per tale scriptum paternè meum monuisti imperium, & acceptavit nostra majestas, & in Deo confidit quod & ipsa in sua gloriabitur humilitate; quia & ipsa directæ fuit, & ex nunc dirigi sperat atque orat. Nec enim nostra tranquillitas Prophetæ David verbis credere non potest, *Nunc quidem humiliatus sum, & salvavit me*, ad Deum dicentis, nunc autem cor contritum & humiliatum non despicere Deum. Nec etiam ineffaciter nostra serenitas parabolam evangelij de humilitate auscultavit. Descensionem enim Domini & salvatoris nostri Iesu Christi à cælis, & usque ad ipsum infernum, ubi nostra ponet sublimitas. Propter hæc igitur omnia quam valde imperium nostrum humiliter sapere amplectitur, & in ipsius humilitate Deum ejus non recordari nullo modo credit. Quoniam verò de humiliter sapere in tuæ sanctitatis admonitionis verbo & quædam scintilla passionis humilitati contraria sublatebat, hoc quidem alius fortè non immolestem sentiret. Quid enim quod sanctitas tua voluit tam docendo quam & increpando nostræ induci magnificentie, ut nec à se ipsa nec etiam à divinis & nostris scripturis bonum intelligere vel addiscere valenti, neque zelum pro dominico sepulchro, & ex proprio suo corde astuantem portanti pro misericordia quam circa Christianos habet accensum & exarsum, & ut flamma materiem combustibilem ipsam cremantem, & ut vermis ejus ossa corrodentem. Propter quæ & secundum perfectum Prophetam Oziam dicere est: *Et consolatio abscondita est ab oculis meis*. Igitur etsi alij talia tuæ sanctitatis verba ut intranquilla placuere, tamen imperio meo & hæc firma & amabilia ad unum & solum respicienti quod Deo placitum, & tuam mentem conijcienti, quoniam non ex elata sapere, sed ex cura, quam pro dominico habet sepulchro, talia scribere induxit. Nam & ipsum imperium meum tali zelo fervens his similia, quæ magni Pauli non diffidit, & ipsum & anathema quidem à Christo esse pro fratribus meis Christianis non orat. Veruntamen propriam suam libertatem dominici sepulchri liberationi libenter supponeret, & non solum imperiali alti-